

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL DAINŲ ŠVENČIŲ TRADICIJOS TĘSTINUMO 2016-2018 METŲ
PROGRAMOS PATVIRTINIMO**

2016 m. balandžio 27 d. Nr. IV-336/V-383
Vilnius

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos dainų švenčių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punktu bei 8 straipsnio 2 dalies 1 punktu,

1. T v i r t i n a m e Dainų švenčių tradicijos tęstinumo 2016-2018 metų programą (pridedama).

2. R e k o m e n d u o j a m e savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Dainų švenčių tradicijos tęstinumo 2016–2018 metų programą ir skirti lėšų jai įgyvendinti.

Kultūros ministras

Šarūnas Birutis

Švietimo ir mokslo ministrė

Audronė Pitrėnienė

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos kultūros
ministro ir Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministro
2016 m. balandžio 27 d.
įsakymu Nr. IV-336/V-383

DAIŪ ŠVENČIŪ TRADICIJOS TĘSTINUMO 2016–2018 METŪ PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Dainų švenčių tradicijos tęstinumo 2016–2018 metų programos (toliau – programa) paskirtis – nustatyti dainų švenčių tradicijos tęstinumo uždavinius ir priemones jiems įgyvendinti bei vertinimo kriterijus.

2. Teisinį programos pagrindą sudaro Lietuvos Respublikos dainų švenčių įstatymas (toliau – Dainų švenčių įstatymas). Dainų švenčių įstatymas užtikrina dainų švenčių tradicijos valstybinę apsaugą, periodiškumą, tęstinumą ir plėtrą, reglamentuoja rengimosi ir vadovavimo dainų šventėms tvarką, valstybės ir savivaldybių institucijų atsakomybę bei kompetenciją, nustato finansavimo principus.

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ

3. Įgyvendindama Dainų šventės įstatymo nuostatas, nuo 2007 metų Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (toliau – Kultūros ministerija) iš jai skirtų valstybės biudžeto asignavimų numato lėšas pasirengimo dainų šventėms priemonėse. Jos dėka pradėta sistemingai remti dainų švenčių tradicijos palaikymo procesus bei švenčių surengimo veiksmus: repertuaro kūrimą ir platinimą, renginių ir mokymų organizavimą, mėgėjų meno kolektyvų vadovų skatinimą, tautinių kostiumų meno mėgėjų kolektyvams ir muzikos instrumentų įsigijimą, valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšas.

4. Lietuvos liaudies kultūros centre įsteigta Tautinių kostiumų laboratorija. Jos veiklos pagrindas – tautinio kostiumo kolekcija, kurią sudaro per šimtą komplektų, taip pat 2008–2014 metais sukurta ir pagaminta 58 komplektų archeologinio bei istorinio kostiumo kolekcija. Laboratorija organizuoja tautinių kostiumų gamybos darbus, metodiškai vadovauja tautinių kostiumų gamintojams, stebi ir tikrina gamybos procesą, rengia tautinio kostiumo pristatymus Lietuvoje ir pasaulyje, rengia praktinius seminarus, konsultuoja meno kolektyvus bei asmenis. 2007–2014 metais už kooperuotas programas bei savivaldybių lėšas pagaminti 5 598 tautiniai

kostiumai (valstybės biudžeto lėšomis pagaminti 1 453 kostiumai). Šiais kostiumais aprengta apie 29,5 procento dainų šventėse dalyvaujančių meno kolektyvų dalyvių. Tačiau tai tesudaro 11 procentų bendrojo savivaldybių tautinių kostiumų poreikio.

Tikslingos pastangos ir nuoseklus darbas davė rezultatų: į tautinių kostiumų gamybą įtraukta 20 įmonių ir 39 meistrai, galintys kokybiškai ir profesionaliai rekonstruoti tautinius kostiumus, atlikti gamybos darbus. Tautinių kostiumų gamintojų sąrašai rekomenduoti kultūros centrams, meno kolektyvų vadovams, norintiems siūdentis kostiumus. Sustiprėjo tautinio kostiumo prestižas, formuojasi tradicija dėvėti tautinį kostiumą reprezentaciniuose renginiuose, valstybės šventėse. Būtina ir toliau stiprinti tautinio kostiumo gaminimo materialinę bazę, plėsti tautinių kostiumų gamybą.

5. Nuo 2006 metų meno kolektyvams nupirkta 1 868 instrumentai, tačiau tai yra tik 11 procentų viso poreikio. Remiantis oficialiomis savivaldybių kultūros centrų statistinėmis ataskaitomis ir poreikio tyrimais, kasmet prašoma apie 1 700 instrumentų, o nuperkama vidutiniškai 266 per metus. Lietuvoje yra apie 100 pučiamųjų instrumentų orkestrų, 400 folkloro ansamblių, 80 kapelių, kuriuose maždaug 60–70 procentų instrumentų yra kritinės būklės, o folkloro kolektyvuose instrumentai dažniausiai yra pačių dalyvių nuosavybė. Muzikos instrumentų trūkumas stabdo naujų kolektyvų kūrimąsi.

6. Nuo 2007 metų kultūros sistemoje veikia konsultantų, teikiančių metodinę pagalbą meno mėgėjų kolektyvų vadovams, tinklas. Konsultantais parinkti kompetentingi asmenys, gebantys kvalifikuotai patarti valstybės bei savivaldybių institucijoms, kultūros ir meno specialistams, mėgėjų meno kolektyvų vadovams darbo metodikos, mokymo, meninio rezultato siekimo, kūrinų interpretavimo, stilistikos ir kitais klausimais. Konsultantų veikla apmokama, ją organizuoja ir koordinuoja Lietuvos liaudies kultūros centro specialistai. 2014 metais mėgėjų meno kolektyvams suteiktos 466 konsultacijos. Būtina ir toliau plėtoti bei tobulinti šią sistemą.

7. Siekiant atkreipti visuomenės dėmesį į mėgėjų meninę kūrybą, jos reikšmę krašto kultūrai, išryškinti ir viešai pristatyti bei pagerbti meno mėgėjų kolektyvus, nuo 1999 metų įsteigta geriausiųjų mėgėjų meno kolektyvų ir jų vadovų nominacija „Aukso paukštė“. Per 1999–2014 metus „Aukso paukštės“ apdovanojimai skirti 326 meno kolektyvams (192 suaugusiųjų, 119 vaikų, 12 mišrių kolektyvų) bei 3 nacionalinei kultūrai nusipelnusiems asmenims. Siekiant didinti kolektyvų atsakomybę už kūrybinės veiklos rezultatus, skatinant tobulėti, nuo 2008 metų meno mėgėjų kolektyvams suteikiama kategorija pagal meninį lygį, veiklą ir rezultatus. Lyginant 2009 metus ir 2014 metų kolektyvų meninį lygį, pastebimas ženklus kilimas: I kategorija 2009 metais buvo suteikta 198, o 2014 m. – 249 kolektyvams, II – atitinkamai 336 ir 395; III – 234 ir 255; IV – 65 ir 83. Nuo 2008 metų kasmet skatinami aukščiausio meninio lygio, gerų rezultatų pasiekę

mėgėjų meno kolektyvų vadovai (180–200 asmenų). Pasiękti rezultatai rodo, kad šią veiklą būtina tęsti.

8. Dainų švenčių tradicijos tęstinumo neįmanoma palaikyti be kvalifikuotų specialistų. Kultūros centruose dirba 4 428 darbuotojai, iš jų – 2 923 kultūros ir meno darbuotojai.

Remiantis savivaldybių kultūros centrų ataskaitomis, šioms įstaigoms trūksta 233 specialistų (choreografų, režisierių, chorų vadovų ir kt.). Dėl nepatrauklių darbo sąlygų (mažų atlyginimų, būsto įsigijimo problemų) mažėja studentų, norinčių studijuoti tokio profilio specialybes. Dažnai jau esančias kolektyvų vadovų vietas užima atitinkamos kvalifikacijos neturintys specialistai. Specialistų trūksta ir mėgėjų meno kolektyvams, veikiantiems ne kultūros centruose, svarbu periodiškai rinkti ir analizuoti duomenis apie jų poreikį.

Tebelieka opios kultūros centruose dirbančių specialistų kvalifikacijos tobulinimo, perkvalifikavimo problemos. Apie 40 procentų kultūros centrų darbuotojų turi specialųjį vidurinį išsilavinimą. Likvidavus Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi centrą, neliko tokių paslaugų teikimo sistemos. Kvalifikacijos tobulinimo projektai finansuojami konkurso būdu, neužtikrinamas tęstinumas bei nuoseklumas. 2011 metais kvalifikaciją tobulino 1 183 kultūros ir meno darbuotojai, o 2014 metais – tik 831. Būtina nustatyti kultūros centrų specialistų kvalifikacijos tobulinimo kryptis, parengti įstaigų bei specialistų poreikius atitinkančias programas.

9. 2014 metais 632 kultūros centruose, jų filialuose ir kituose dariniuose veikė 3 908 mėgėjų meno kolektyvai (2010 metais – 4 561 kolektyvas), 1 507 iš jų – vaikų ir mokyklinio jaunimo. Kolektyvuose yra 52 823 dalyviai (tarp jų – 20 923 vaikai). Pastebima, kad ypač mažėja vidutinio – 30–50 metų amžiaus dalyvių kolektyvų. Kai kurių žanrų kolektyvų (pvz., vyrų ir moterų chorų) rodikliai jau kelia grėsmę tradicijos gyvavimui. Antai 1990 metais Dainų šventėje dalyvavo 40 vyrų chorų, 2003 metais – 14, o 2014 metais – tik 13 vyrų chorų; moterų ir merginų chorų 1990 metais buvo 99, 2003 metais – 88, 2014 metais – 50.

Mėgėjų meno kolektyvų skaičiaus mažėjimą nulėmė blogėjanti demografinė situacija, emigracija, nepakankama valstybės ir savivaldybių parama, net moralinio palaikymo stoka dainų šventės tradicijas puoselėjantiems kolektyvams. Kokios reikšmingos teigiamos įtakos gali turėti deramas dėmesys kultūros sričiai, rodo folkloro kolektyvų rodikliai: 1990 metais Dainų šventėje dalyvavo 136 folkloro kolektyvai, 2003 metais – 282, o 2014 metais – net 319 folkloro kolektyvų. Tai nuoseklios valstybės laikysenos, stiprinant etninės kultūros veiklas, puoselėjant nematerialaus kultūros paveldo vertybes, pasekmė.

10. Į dainų švenčių tradicijos gyvavimo procesus dalyvaudami mėgėjų meno kolektyvuose dabar įsijungia apie 2 procentai Lietuvos gyventojų. To nepakanka – siekiant išsaugoti pačią tradiciją, visas ją palaikančias meno šakas ir žanrus, būtina įtraukti daugiau gyventojų į kultūrinės veiklas, meno kolektyvus, stiprinti jų meninį lygį. Labai svarbu skatinti vaikų

ir jaunimo dalyvavimą meno kolektyvų veiklose. Būtina galvoti taip pat apie aktyvesnę emigrantų įtraukimą į veiklas, susijusias su dainų šventėmis, nacionalinėmis tradicijomis, padėti burtis ir veikti išėivijos kolektyvams.

11. Kultūros centruose kasmet vyksta apie 45 tūkstančiai renginių, tačiau palyginti nedidelė jų dalis atspindi pasirengimo dainų šventėms procesą, tradicijos tęstinumą. Tai savo ruožtu silpnina nacionalinės kultūros poreikį, žinomumą, prestižą, todėl būtina plėtoti dainų švenčių tradicijas reprezentuojančius, kūrybišką įvairių nacionalinio meno šakų bei žanrų plėtrą skatinančius renginius seniūnijose, savivaldybėse, regionuose.

12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (toliau – Švietimo ir mokslo ministerija) iš jai skirtų valstybės biudžeto asignavimų nuo 2008 metų numato lėšas pasirengimo dainų šventėms priemonėse. Organizuoti Lietuvos moksleivių dainų šventes, metodiškai vadovauti jų rengimuisi ir užtikrinti Lietuvos moksleivių dainų švenčių tradicijos tęstinumą Švietimo ir mokslo ministerija įgaliojo Nacionalinę Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklą (toliau – Menų mokykla). Pasirengimas vykdomas pasitelkiant visuomeniniais pagrindais dirbančius koordinacinius centrus, koordinatorius, tai – savivaldybių administracijų švietimo ir kultūros padalinių specialistai arba savivaldybių muzikos ir meno mokyklų vadovai. 160 koordinatorių, dirbančių nuo 2008 metų, padeda organizuoti repertuaro mokymus, perklausas, meninio lygio apžiūras, renka duomenis ir teikia informaciją apie mokyklų meno kolektyvus. Savivaldybėse pasitelkta apie 150 konsultantų – mokytojų ir mėgėjų meno kolektyvų vadovų. Rengiant 2012 metais ir 2016 metais Lietuvos moksleivių dainų šventes, sudaryta meno taryba, 5 kūrybinės grupės, 7 komisijos. Organizuota 120 seminarų, mokymų įvairių žanrų meno kolektyvų vadovams ir per 200 mokyklų meno kolektyvų meninio lygio apžiūros renginių. Įsigyta per 150 naujų kūrinių, parengti ir išleisti 9 leidiniai. Nuo 2010 metų pagaminta apie 2 000 įvairių žanrų šokių (liaudies, šiuolaikinių, gatvės) aprangos dalių ir 72 tautiniai kostiumai. Įsigyta 600 pučiamųjų orkestrų pultelių, 200 muzikos instrumentų ir jų dalių. Šią veiklą būtina tęsti.

13. Svarbiausią vaidmenį organizuojant rengimąsi dainų šventėms atlieka muzikos ir meno mokyklos. 88 muzikos ir meno mokyklose veikia per 900 meno kolektyvų. Kai kurių žanrų (pučiamųjų instrumentų, akordeonininkų, liaudies instrumentų orkestrų) muzikos ir meno mokyklų kolektyvai sudaro didžiąją dainų švenčių dalyvių dalį – nuo 70 iki 100 procentų atskirose savivaldybėse. 40 šalies savivaldybių dainų šventėms besirengiančių mokyklų meno kolektyvų nuo 50 iki 100 procentų sudaro muzikos ir meno mokyklų jaunučių, jaunių chorai, kanklių, skudučių ansambliai.

Pastebimai kinta situacija aukštosiose mokyklose – čia mokosi vis mažiau studentų, mažiau jų dalyvauja ir meno kolektyvų veiklose. 2014 metų Dainų šventėje dalyvavo 49 universitetų ir 8 kolegijų kolektyvai, jiems suteiktos meninio lygio kategorijos, skatinami kolektyvų

vadovai, tačiau didesnę dėmesį reikėtų skirti kolegijoms, jose galėtų būti steigiama daugiau mėgėjų meno kolektyvų.

14. 2014 metais 1 200 šalies bendrojo ugdymo mokyklų buvo vykdoma per 20 tūkstančių meno krypties neformaliojo švietimo programų, veikė per 7 200 mokyklų meno kolektyvų ir kitų meninių būrelių. Bendrojo ugdymo mokyklose kasmet organizuojama apie 60 tūkstančių meninių ir kultūrinių renginių. Tačiau tik nedidelė šių veiklų dalis prisideda prie pasirengimo dainų šventėms proceso, siekiant išsaugoti dainų švenčių tradiciją, būtina keisti situaciją.

15. Dainų švenčių tradicijos tęstinumui išlaikyti didelę įtaką turi kultūros ir švietimo sistemas jungiantys periodiškai vykstantys atskirų žanrų renginiai: Lietuvos vaikų ir moksleivių tautinių šokių konkursinis festivalis „Aguonėlė“ (dalyvauja apie 5 tūkstančius šokėjų, muzikantų), jaunimo šokių ansamblių naujų programų konkursas „Kadagys“ (apie 720 dalyvių), jaunimo šokių konkursinė šventė „Klumpakojis“ (per 900 dalyvių), Lietuvos vaikų ir jaunimo konkursinis chorų festivalis „Mes Lietuvos vaikai“ (per 7 tūkstančius dalyvių), Lietuvos berniukų chorų festivalis „Lietuvos berniukai prieš smurtą ir narkomaniją“ (2000 metų festivalyje dalyvavo 16 berniukų chorų, 2005 metais chorų skaičius išaugo iki 60, 2008 metais – iki 72 chorų), Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų chorų festivalis (brandžią aukštųjų mokyklų chorų veiklą parodė 16-asis festivalis Šiauliuose, kuriame dalyvavo 18 Lietuvos aukštųjų mokyklų chorų, apie 1 000 dalyvių), mišrių chorų konkursas „Dainuok ir keliauk“ (apie 1 500 dalyvių), studentų folkloro festivalis „O kieno žali sodai“ (apie 300 dalyvių), vaikų ir mokinių – lietuvių liaudies kūrybos atlikėjų – konkursinė šventė „Tramtatulis“ (joje pasirodo per 1 000 atlikėjų – folklorą interpretuojančių solistų ir nedidelių grupių), mėgėjų teatro respublikiniai renginiai „Molinuko teatras“, „Šimtakojis“, respublikiniai festivaliai „Šokių vaivorykštė“ (apie 500 dalyvių), „Chorų šventė“ (apie 500 dalyvių), „Dainų dainelė“ ir kt. Šie renginiai ir toliau turi būti finansuojami.

16. Lietuvoje kasmet vyksta nemažai įvairių meno šakų ir žanrų mėgėjų meno renginių, tarp jų – pučiamųjų orkestrų čempionatai ir festivaliai „Vario audra“, „Žemaitijos dūdos“, folkloro festivaliai „Baltica“, „Skamba skamba kankliai“, „Parbėg laivelis“, „Atataria lamzdžiai“, „Griežynė“, šokių renginiai „Iš aplinkui“, „Pora už poros“ ir kiti, organizuojamos regioninės dainų šventės ir t. t. Suformuota pagrindinių arba prioritetinių visų žanrų renginių, būtinų dainų švenčių tradicijos tęstinumui užtikrinti šalyje ir regionuose, sistema, tačiau ir ji pati, ir renginių finansavimo tvarka dar tobulintina, patikslinant renginių finansavimo šaltinius.

17. Visuomenės informavimo priemonės pateikia informaciją apie dainų šventes, didesnius renginius, tačiau vis dar stokoja brandesnio požiūrio į dainų švenčių tradiciją, kaip itin veiksmingą tapatybės formavimo, žmonių telkimo, pilietinio, socialinio, kūrybinio ugdymo

priemonę, kaip į paskatą saugoti papročius, amatus ir kitas senąsias tautos tradicijas. Nepakankamai visuomenei pristatomas pasirengimo dainų šventėms procesas, regionuose organizuojami renginiai.

18. Kaip ryškus valstybės gyvenimo dėmuo dainų švenčių tradicija nepakankamai išnaudojama šalies pasiekimams, jos savitumui, kultūros politikai pristatyti reikšminguose tarptautiniuose forumuose (EXPO, turizmo ir kitose parodose), jos sklaida galėtų stiprėti per Lietuvos atstovybes užsienyje.

19. Nors dainų švenčių tradicijos išsaugojimo ir sklaidos srityse pastebimas bendradarbiavimas tarp skirtingų valstybės ūkio šakų, tačiau čia reikėtų pasiekti didesnės sinergijos – prie dainų švenčių tradicijos gyvavimu besirūpinančių Kultūros bei Švietimo ir mokslo ministerijų, turėtų aktyviau jungtis kitos valstybės institucijos.

III SKYRIUS PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

20. Programos tikslas – skatinti dainų švenčių tradicijos išsaugojimą, tapatybės stiprinimą bei gyventojų dalyvavimą kultūrinėje veikloje, panaudojant teisinius, ekonominius ir žmogiškuosius išteklius.

21. Programos tikslui įgyvendinti nustatomi uždaviniai:

21.1. užtikrinti optimalią dainų švenčių tradicijos tęstinumo valstybinio reguliavimo aplinką ir vykdyti stebėseną;

21.2. plėtoti dainų švenčių tradicijos sklaidos ir viešinimo veiklas;

21.3. užtikrinti pasirengimo 2016 metais Moksleivių dainų šventei ir 2018 metais Lietuvos dainų šventei procesą;

21.4. užtikrinti 2016 metais Lietuvos moksleivių dainų šventės „Tu mums viena“ organizavimą;

21.5. užtikrinti 2018 metais valstybės atkūrimo 100-mečiui skirtos Lietuvos dainų šventės „Vardan tos...“ organizavimą.

IV SKYRIUS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

22. Programos įgyvendinimo laikotarpis – 2016–2018 metai.

23. Lėšos šiai programai įgyvendinti numatomos iš Kultūros ministerijai ir Švietimo ir mokslo ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų ir kitų teisėtai gautų lėšų.

24. Siekiant įgyvendinti Programos tikslą, uždavinius, parengtas Dainų švenčių tradicijos tęstinumo 2016–2018 metų programos įgyvendinimo veiksmų planas (toliau – Veiksmų

planas) (Programos 1 priedas) bei Dainų švenčių tradicijos tęstinumo 2016–2018 metų programos įgyvendinimo vertinimo kriterijai ir siekiamos jų reikšmės (toliau – Vertinimo kriterijai) (Programos 2 priedas). Vertinimo kriterijai apibrėžti atsižvelgiant į Lietuvos kultūros tyrimų instituto rezultatus.

25. Veiksmų planą įgyvendina Kultūros ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos liaudies kultūros centras, Menų mokykla.

26. Lietuvos liaudies kultūros centras ir Menų mokykla kasmet iki sausio 25 d. pateikia Kultūros ministerijai bei Švietimo ir mokslo ministerijai ataskaitas, kaip įgyvendinamos Veiksmų plane numatytos priemonės ir vertinimo kriterijai.
